

Afscheid van ons verleden?

Kerk en Rijksarchief slaan handen in elkaar om toekomst parochiearchieven te verzekeren

- Fusies en opheffing van parochies zijn uitdaging voor archivariissen
- Rijkarchief wil materiaal parochies bewaren
- KADOC staat parochies bij met advies

Erik DE SMET

In Wijnegem stelde pastoor Balemans in 1765 een zogeheten *status animarum* op, een 'toestand van de zielen'. Hij ging van huis tot huis en noteerde wie er woonde. Aan de hand van die lijst stap je dus zowat de achttiende eeuw in. Dergelijke statussen vind je in veel parochiearchieven, maar helaas zijn die bedreigd. „Door de reorganisatie van het parochielandschap met fusies en opheffingen”, verduidelijkt Gerrit Vanden Bosch, archivaris van het aartsbisdom Mechelen-Brussel. „Tegelijk daalt het aantal bedienaars van de eredienst en vrijwilligers in de parochies.”

Gelukkig slaan de bisdommen en het Rijksarchief de handen in elkaar. Via elektronische post krijgen alle parochies binnenkort een selectielijst toegestuurd. Die moet helpen orde op zaken te stellen en te behouden wat bewaard dient te worden. De lijst helpt ook het onderscheid te maken tussen de twee 'archiefvormers' in een parochie: het archief van de kerkfabriek en het pastorale archief.

Gerrit Vanden Bosch: „Een kerkfabriek is een openbare instelling en die is gehouden aan een wettelijke bewaarplicht. Voor een aantal pastorale documenten zoals de parochieregisters gelden dan weer kerkrechtelijke verplichtingen. Het nieuwe van de selectielijst is dat beide niveaus worden bespeeld. Bewaren gebeurt het best ter plaatse, maar in veel gevallen is dat niet mogelijk. Dan is het Rijksarchief de eerst aangewezen partner, ook al omdat al in de jaren 1960 tal van archiefstukken uit het Ancien Regime aan dat archief werden overgedragen.”

„Het Rijksarchief is geïnteresseerd omdat het hier belangrijke plaatselijke archieven betreft die ons vaak een uniek beeld bieden op het verleden”, zegt Marc Carnier, rijksarchivaris in Vlaams-Brabant. „Onze taak en onze redenen bestaan is het geheugen van het land te zijn. We gaan op zoek naar wat de moeite van het bewaren loont. De oude parochieregisters werden al voor negentig procent overgedragen aan het Rijksarchief. Wat betreft de kerkfabrieken zijn de eigendomstitels belangrijk. Van wie is het kerkgebouw eigenlijk? Voorwaar een actuele discussie.”

Papier van vóór 1850 is beter bestand tegen de tijd dan hedendaags

Het Rijksarchief bewaart het materiaal 'tot in de eeuwigheid'. Dat wil zeggen dat het papieren op een constante temperatuur en luchtvochtigheid bewaart in zuurvrije dozen. Vreemd genoeg blijkt papier van vóór 1850 beter bestand tegen de tijd dan papier van de twintigste eeuw.

Het KADOC, Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving en het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur doen ook mee. „Wij brengen parochiear-

chieven in kaart, geven advies en bieden ondersteuning, ook bij herbestemming, en we geven vorming”, somt Joris Colla van het KADOC op. „Twee ontwikkelingen gaan ons ter harte. Door de herschikking van parochies komen pastorieën vrij waar archieven worden bewaard. Wat gebeurt daarmee? Daarnaast zijn archieven almaar vaker digitaal. Als we die niet snel bewaren, weten we straks meer over de negentiende eeuw dan over de eentwintigste.”

Een archief van een kerkfabriek is openbaar, een pastoraal archief daarentegen privaat. Colla gaat vaak ter plaatse en kent de situatie. „Over het algemeen zijn ze in goede staat”, zegt hij. „Echt oude stukken zitten meestal al in het Rijksarchief, maar toch is er in parochies nog altijd waardevol materiaal te vinden uit de tijd van het rijke roomse leven. Je leert veel over de ontwikkeling van een gemeenschap en het verenigingsleven, zeker over broederschappen. Vaak ook gaat het om kronieken of zogeheten afroepboeken, de mededelingen tijdens de mis zeg maar, waardoor we een gemeenschap zondag na zondag kunnen volgen.”

Een van de belangrijke bronnen is het parochieblad, gedrukt op vergankelijk krantenpapier. Parochies kunnen de lokale bladzijden van *KERK & leven* laten digitaliseren door KADOC. Wat u nu leest, zal dus bewaard blijven. Tot in de eeuwigheid?

KADOC, Vlamingenstraat 39, 3000 Leuven, <https://kadoc.kuleuven.be>
• Joris Colla, 016 32 35 00, joris.colla@kuleuven.be

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

Joris Colla bij oude parochiebladen die door KADOC worden gedigitaliseerd. © Mine Dalemans

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

Geloven is vertrouwen

„De mooiste uitgewerkte theorieën die ons hiernamaals en al zijn mogelijke opties hebben weten te organiseren, zijn overmoedige uitvindingen van mensen.” Dat schrijft Bijbelwetenschapster Bénédicte Lemmelijn in haar jongste boek, *Mijn geloof als bijbelwetenschapper? Een broos en eerlijk antwoord* (uitgeverij Halewijn). Zo uit zijn verband gerukt, hakt die zin er bij menig gelovige stevig in. Wie het hele boek leest, ontdekt gelukkig een warme getuigenis over haar oprechte en ootmoedige geloof.

Het blijft niettemin opmerkelijk, een theologe die erkent dat ze finaal weinig of niets over God weet. Dat sluit aan bij wat we hier al op 17 augustus schreven: „Geloven is de tegenpool van zeker weten.” In een samenleving die de illusie koestert dat alles wetenschappelijk verklaarbaar moet zijn, is geloven natuurlijk niet vanzelfsprekend. Hoe doe je dat immers, geloven zonder weten? Het antwoord heet vertrouwen. „Geloven is voor mij wezenlijk vertrouwen. Het is in overgave aannemen dat God er is en dat Hij ons, mensen, goedgezind is en liefheeft”, schrijft Bénédicte Lemmelijn daarover.

Dat vertrouwen wordt op geen enkel moment zwaarder uitgedaagd dan bij de dood van een dierbare. Wanneer de overledene een respectabele leeftijd bereikte, kunnen we dat nog aanvaarden. Wanneer het echter gaat om iemand in de bloei van het leven of, erger nog, om een kind, dan willen we het uitschreeuwen. Dan zijn we kwaad op die God die ons ogenschijnlijk het dierbaarste in ons leven ontnam. Groot onheil scheidt scharniermomenten. We verliezen dan ons geloof, of we maken het juist veel sterker.

Aan de vooravond van Allerheiligen en Allerzielen bieden we u graag deze bijzondere editie van *KERK & leven* aan, een nummer dat helemaal in het teken staat van afscheid nemen. Ontdek de verhalen van mensen die hoop brengen in momenten van zware beproeving. Veel getuigenissen gaan over het afscheid van het leven en het bijstaan van nabestaanden. Onze huistheoloog leidt u door de christelijke visie op de dood en het eeuwige leven. In ons *Dossier* vertellen we u hoe Allerheiligen en Allerzielen gevierd werden en worden doorheen de tijd en in verre gebieden. Laat u bemoedigen door de indrukwekkende getuigenis van Luc De Schepper, die ongeneeslijk ziek is, maar er niettemin in slaagt dankbaar te zijn.

Evengoed gaat dit nummer echter over mensen die afscheid nemen van aspecten van het leven. Mensen die met pensioen gaan en hun leven drastisch zien veranderen. Een kerk of parochie die verdwijnt. Een topsporter die de schijnwerpers verlaat. Organisaties die van naam veranderen. Parochiearchieven waarvan afstand wordt gedaan.

Al die verhalen, de grote en de kleine, bevatten één rode draad: afscheid nemen betekent niet het definitieve einde. Elk afscheid betekent het begin van iets nieuws. Hoop is krachtiger dan wanhoop.

De hoofdrolspelers in dit nummer durven te getuigen over hun vertrouwen. Vertrouwen in medemensen, die solidair aanwezig zijn in donkere periodes. Vertrouwen in de toekomst, die per definitie het verleden achter zich laat. Of het allermoeilijkste, vertrouwen in God. Vertrouwen wordt daar overgave, zoals Bénédicte Lemmelijn schrijft: „Loslaten waar we als mensen greep op willen hebben, om in fundamentele overgave te vertrouwen op een liefde die niet denkbaar is, op een werkelijkheidsgrond die ons goed gezind is, op een kracht ten goede die uiteindelijk alle leven draagt.”

Zo veel vertrouwen hebben? Moeilijker bestaat niet. Toch zijn er mensen die daarin slagen, zoals onze gast in *Klapstoel*, Luc De Schepper. Daarom krijgt hij het laatste woord. In het volle besef van zijn eindigheid gaat hij immers recht naar het wezenlijke: „Voor mij gaat geloven om vertrouwen. Niemand kan me zeggen wat ik moet verwachten na de dood, maar ik vertrouw en dat geeft me een zekere rust.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be